

มายาคติของวัตถุนิยม

โดย

นายอารยะ มนูญศักดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตรกรรม

ภาควิชาจิตรกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

มายาคติของวัฒนธรรม

โดย

นายอารยะ มนุษย์ศักดิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปมหาบัณฑิต

สาขาวิชาจิตรกรรม

ภาควิชาจิตรกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

THE MYTHOLOGY OF WORSHIP OBJECTS

By

Araya Manoonsak

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree

MASTER OF FINE ARTS

Department of Painting

Graduate School

SILPAKORN UNIVERSITY

2008

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “มายาคติ
ของวัดภูเขา” เสนอโดย นายอารยะ มนูญศักดิ์ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตรกรรม

.....

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริชัย ชินะดังกูร)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

1. รองศาสตราจารย์อิทธิพล ตั้งโฉลก
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นาวัน เปี้ยดกลาง
3. อาจารย์ทรงไชย บัวชุม

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(อาจารย์อำมฤกษ์ ชูสุวรรณ)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิชิต ตั้งเจริญ)

...../...../.....

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์อิทธิพล ตั้งโฉลก)

...../...../.....

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์นาวัน เปี้ยดกลาง)

...../...../.....

.....กรรมการ

(อาจารย์ทรงไชย บัวชุม)

...../...../.....

49001215 : สาขาวิชาจิตรกรรม

คำสำคัญ : ความเชื่อ / มายาคติ

อารยะ มนูญศักดิ์ : มายาคติของวัดภูซำ. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : รศ. อิทธิพล ตั้งโงก, ผศ. นาวัน เบียดกลาง และ อ. ทรงไชย บัวชุม. 50 หน้า.

วิทยานิพนธ์ “มายาคติของวัดภูซำ” ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอผลงานจิตรกรรมที่มีเนื้อหาอันมาจากอุปสัญลักษณ์ทางความเชื่อที่พรางตัวให้เห็นว่าเป็นกระบวนการลงให้ลงในอำนาจความลึกลับ หรือความมีจิตวิญญาณอยู่ในรูปเคารพจนเกิดจินตนาการต่าง ๆ นานา ในการสร้างสรรค์ผลงานของข้าพเจ้าเพื่อเป็นการกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดปัญญาญาณกับตัวเองในการตีความกับวัตถุที่สร้างขึ้นมาและหาเหตุผลกับหลักคำสอนข้อธรรมะอันแท้จริงทางพุทธศาสนา

ข้าพเจ้าหวังว่าเอกสารประกอบวิทยานิพนธ์ “มายาคติของวัดภูซำ” ชุดนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อท่านผู้สนใจศิลปะ ที่จะเป็นแนวทางในการศึกษาและสร้างสรรค์ต่อไป

ภาควิชาจิตรกรรม

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2551

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1..... 2..... 3.....

49001215 : MAJOR : PAINTING

KEY WORD : BELIEVE / MYTHOLOGY

ARAYA MANOONSAK : THE MYTHOLOGY OF WORSHIP OBJECTS. THESIS
ADVISORS : ASSOC. PROF. ITHIPOL TANGCHALOK ASST. PROF. NAWIN BIADKLANG
AND SONGCHI BUACHUM. 50 pp.

The Mythology of Worship objects aim to present artworks about the content which comes from the symbolic of faith. That hide the processing of illusion to be misguide in mythology or spiritual that is in the faith thing. They have made people have imaginations to create the artworks. I presented the artworks for encouraging my subconscious to get the wisdom and can interpret the objects that are built. Finally, I found out the reason and the virtue codes of moral in Buddhism.

I hope this these “The Mythology of worship Objects” will be helpful for who is interested in art and it will also be a useful way to create one’s art.

Department of Painting Graduate School, Silpakorn University Academic Year 2008

Student’s signature

Thesis Advisors’ signature 1. 2. 3.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้รับความช่วยเหลือให้คำปรึกษาและแนะนำจาก
ครุบาอาจารย์ทั้งหลาย ข้าพเจ้าขอกราบขอบคุณบิดา มารดา ครุบาอาจารย์ทุกท่าน โดยเฉพาะ
รองศาสตราจารย์อิทธิพล ตั้งโฉลก ผู้ช่วยศาสตราจารย์นาวิน เปียดกลาง และ อาจารย์ทรงชัย
บัวชุม ซึ่งเป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ที่ได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ จนกระทั่งสำเร็จลุล่วงไป
ด้วยดี

คุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระพุทธ
พระธรรม และพระสงฆ์ ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ตลอดจนบิดา มารดา ครุบาอาจารย์และผู้ที่ได้
ให้โอกาสและความช่วยเหลือทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทความรู้แก่ข้าพเจ้า

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์.....	1
สมมติฐานการสร้างสรรค์.....	2
ขอบเขตของการสร้างสรรค์	2
ขั้นตอนการสร้างสรรค์	2
วิธีการสร้างสรรค์	3
อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์.....	3
การนำเสนอผลงาน	3
2 ที่มาของแนวความคิดและแรงบันดาลใจ	4
อิทธิพลที่ได้รับจากธรรมชาติ	4
อิทธิพลจากสังคมและสิ่งแวดล้อม	7
อิทธิพลจากแนวความคิดศาสนาและปรัชญา.....	13
อิทธิพลและแรงกระตุ้นจากศิลปกรรม	16
3 องค์ประกอบทางศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์.....	18
องค์ประกอบทางศิลปะ.....	18
กระบวนการในการสร้างสรรค์	20
4 การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงาน.....	29
ระยะเวลาที่ 1 การสร้างสรรค์ในช่วงศิลปนิพนธ์ระดับปริญญาตรี.....	29
ระยะเวลาที่ 2 การพัฒนาการสร้างสรรค์ในช่วงก่อนวิทยานิพนธ์.....	32
ระยะเวลาที่ 3 การพัฒนาการสร้างสรรค์ในช่วงวิทยานิพนธ์	37

บทที่	หน้า
5 สรุป	47
บรรณานุกรม	48
ประวัติผู้วิจัย	49

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 ภาพที่ 1 – พ่อแก่.....	9
2 ภาพที่ 2 – หนังสือ	10
3 ภาพที่ 3 – เขี้ยวเสือ	10
4 ภาพที่ 4 – ราหูอมจันทร์	11
5 ภาพที่ 5 – ครุฑ	12
6 ภาพที่ 6 – ผลงานของตองกี (Yves Tangay).....	16
7 ภาพที่ 7 – ผลงาน ดาลี (Salvador Dali).....	17
8 ภาพที่ 8 – ผลงาน ดาลี (Salvador Dali).....	17
9 ภาพที่ 9 – ข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงาน	20
10 ภาพที่ 10 – ภาพร่างก่อนสร้างผลงาน.....	21
11 ภาพที่ 11 – ภาพร่างก่อนสร้างผลงาน	22
12 ภาพที่ 12 – ภาพร่างก่อนสร้างผลงาน	23
13 ภาพที่ 13 – ขั้นตอนการสร้างสรรค์	24
14 ภาพที่ 14 – ขั้นตอนการสร้างสรรค์.....	25
15 ภาพที่ 15 – ขั้นตอนการสร้างสรรค์.....	26
16 ภาพที่ 16 – ขั้นตอนการสร้างสรรค์.....	26
17 ภาพที่ 17 – ขั้นตอนการสร้างสรรค์.....	27
18 ภาพที่ 18 – ขั้นตอนการสร้างสรรค์.....	27
19 ภาพที่ 19 – ขั้นตอนการสร้างสรรค์.....	28
20 ภาพที่ 20 – ผลงานการสร้างสรรค์ผลงานในช่วงระดับปริญญาตรี	30
21 ภาพที่ 21 – ผลงานการสร้างสรรค์ผลงานในช่วงระดับปริญญาตรี	31
22 ภาพที่ 22 – ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์.....	32
23 ภาพที่ 23 – ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์.....	33
24 ภาพที่ 24 – ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์.....	34
25 ภาพที่ 25 – ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์.....	35
26 ภาพที่ 26 – ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์.....	36

ภาพที่		หน้า
27	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	37
28	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	38
29	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	39
30	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	40
31	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	41
32	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	42
33	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	43
34	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	44
35	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	45
36	ผลงานการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์	46

บทที่ 1

บทนำ

วัตถุนิยม คือ สิ่งที่บุคคลทั่วไปนับถือกันอย่างที่เห็นกันอยู่ทั่วไปในสังคมไทย วัตถุนิยมเหล่านี้ คือ เครื่องรางของขลังที่มีกันมาช้านานตั้งแต่โบราณ ตลอดจนคนไทยได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ จนเกิดเป็นความเชื่อต่าง ๆ แฝงอยู่ในศาสนาพุทธและอยู่คู่กับสังคมไทยราวกับว่าเป็นส่วนหนึ่งของศาสนาพุทธ ดังนั้น จึงทำให้ข้าพเจ้าเกิดความรู้สึกที่อยากจะค้นคว้าหาความจริงอันสูงสุดในวัตถุนิยมทางความเชื่อว่าวัตถุนิยมเหล่านี้มีอยู่ในหลักคำสอนจริงหรือ และหลักคำสอนทางพุทธศาสนาให้นิยามกับวัตถุนิยมทางความเชื่ออย่างไร และมีคำอธิบายในหลักคำสอนว่าอย่างไร

ดังนั้น จึงได้เริ่มทำการศึกษาค้นคว้าหาความหมายของวัตถุนิยม และนำเอาคติกับวัตถุนิยมมาวิเคราะห์และตีความกับหลักคำสอนทางพุทธศาสนา นอกจากนั้นยังศึกษาหนังสือปรัชญาต่าง ๆ จนพบว่า การให้ความหมายกับวัตถุนิยมทางหลักคำสอนทางพุทธศาสนาว่าวัตถุนิยมเชื่อล้วนเป็นสิ่งที่เกิดจากอวิชชา ซึ่งหมายถึงความไม่รู้หรือรู้ไม่จริง เป็นเรื่องฟุ้งมาย และทำให้หลงใหลในอิทธิฤทธิ์ต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่ทางที่จะนำไปสู่การพ้นทุกข์

ดังที่กล่าวมาจึงทำให้เกิดข้อคิดเห็นว่า รูปทรงวัตถุนิยมทางความเชื่อส่วนใหญ่ที่ได้ถูกสร้างขึ้นมานั้นล้วนเป็นมายาคติ ซึ่งหมายถึงการสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรมที่ได้ถูกกลบเกลื่อนให้เป็นการรับรู้เหมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือกระบวนการของการหลงใหลของรูปทรงวัตถุนิยมทางความเชื่อ แต่มีผู้คนจำนวนไม่น้อยที่ให้การเคารพกราบไหว้บูชารูปเคารพวัตถุนิยมทางความเชื่อ และยังทำให้เกิดจินตนาการว่าวัตถุนิยมเหล่านี้มีความลึกลับ มีจิตวิญญาณอยู่ในรูปเคารพ จนเกิดเป็นความเชื่อที่ทำให้หลงใหลไปกับจินตนาการไปอีกต่าง ๆ นานา จนลืมหาเหตุผลและหลักคำสอนข้อธรรมะทางพุทธศาสนา

ความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของการสร้างสรรค์

ในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ในหัวข้อ “มายาคติของวัตถุนิยม” นี้ ข้าพเจ้านำเอาสัญลักษณ์ของวัตถุนิยมทางความเชื่อที่ถูกสร้างขึ้นมาเป็นรูปทรงต่าง ๆ ที่ผมเห็นได้ทั่ว ๆ ไป นำมาวิเคราะห์และตีความทางมายาคติว่าเป็นคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ที่ถูกกลบเกลื่อนให้รับรู้เหมือนเป็นธรรมชาติหรือเป็นความจริง ซึ่งเมื่อพิจารณาให้ดีแล้วจะเห็นได้ว่าขัดต่อหลักคำสอน

ทางพุทธศาสนา และสิ่งเหล่านี้เป็นวิชามิใช่ทางแห่งการพันทุกซ์ โดยอาศัยเทคนิคและวัสดุเฉพาะที่เหมาะสม เพื่อสื่อความหมายให้เห็นว่าเป็นกระบวนการลงให้หลงดูคล้ายกับมีความลึกลับและมีพลังอำนาจ แต่มิใช่ความเป็นจริง

สมมติฐานการสร้างสรรค์

ข้าพเจ้าต้องการที่จะนำเสนอภาพลักษณ์ของรูปทรงทางความเชื่อที่พลางตัวให้เห็นว่าเป็นกระบวนการลงให้หลง และสร้างสรรค์ผลงานเพื่อกระตุ้นจิตสำนึกให้เกิดปัญญาญาณกับตัวของข้าพเจ้าเองในการตีความกับวัตถุที่สร้างขึ้นมา และหาเหตุผลกับหลักคำสอนข้อธรรมะอันแท้จริงทางพุทธศาสนา

ขอบเขตของการสร้างสรรค์

1. ด้านเนื้อหา แสดงถึงมายาคติทางความเชื่อต่าง ๆ ตลอดจนตีความและวิเคราะห์สิ่งที่จะนำเสนอ
2. ด้านรูปแบบ นำเสนอผลงานจิตรกรรม ๒ มิติ ที่นำรูปทรงทางความเชื่อมานำเสนอ โดยผนวกกับสิ่งที่ตีความทางความเชื่อ และสร้างสรรค์ความรู้สึกหรือจินตนาการให้เห็นถึงมายาคติทางความเชื่อ
3. ด้านเทคนิค ใช้เทคนิคทางจิตรกรรมเขียนลงบนผ้าใบ และสร้างมิติลงให้เห็นเกิดความรู้สึกและแฝงข้อคิดเป็นถ้อยคำ โดยใช้ผ้ามุ้งหลายชั้นเพื่อให้เกิดการลงตาเสมือนมีพลังอำนาจที่ลึกลับ

ขั้นตอนการสร้างสรรค์

1. หาข้อมูลเกี่ยวกับวัตถุทางความเชื่อต่าง ๆ นำมาเลือกและทำการถ่ายภาพหามุมมอง
2. นำวัตถุทางความเชื่อมาวิเคราะห์สาเหตุในการสร้าง เพื่อจะได้รู้ถึงมายาคติต่าง ๆ ในการจินตนาการ
3. ทำภาพร่างและวางแผนการดำเนินงาน
4. ปฏิบัติงานจิตรกรรมโดยการนำรูปทรงทางความเชื่อมาถ่ายทอด และสร้างพื้นผิวให้เกิดจินตนาการร่วมกับรูปทรงหลักในการนำเสนอ
5. สร้างระนาบเพื่อให้เกิดการลงตาเกิดขึ้น โดยผ้าเนื้อบางสีดำแล้วเขียนภาพให้เกิดสภาวะลงตาและแฝงวลีที่ตีความกับวัตถุทางความเชื่อ

วิธีการสร้างสรรค์

1. หาข้อมูลของวัตถุทางความเชื่อและคติความเชื่อต่าง ๆ
2. นำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์และตีความเพื่อจะค้นหามายาคติของวัตถุเหล่านั้น
3. ทำภาพร่างและปรับขยายภาพร่าง วางแผนการดำเนินการ
4. สร้างผลงานจิตรกรรมและปรับปรุงแก้ไข
5. นำเสนอผลงานต่อคณาจารย์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์

1. ผ้าใบ ผ้ามุ้งกระดาษวาดสีน้ำมัน กระดาษชานอ้อย ไม้เฟรม
2. สีน้ำมัน สีพาสเทล สีอคริลิก
3. กล้องถ่ายรูป แล็กเกอร์ พู่กัน แม่กลม ปืนลม ถังลม เครื่องตัด 45 องศา กาวพันสี

การนำเสนอผลงาน

1. ผลงานจิตรกรรม 2 มิติเทคนิคผสม
2. เอกสารประกอบวิทยานิพนธ์ 3 เล่ม

บทที่ 2

ที่มาของแนวความคิดและความบันดาลใจ

ในช่วงระยะเวลาที่กำลังทำการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ข้าพเจ้าได้ทำการสร้างสรรค์ผลงานที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องของความเชื่อและวัตถุทางความเชื่อ ซึ่งถูกส่งมอบเพะป่มมา รวมถึงการศึกษาถึงคติความเชื่อต่าง ๆ และนำสิ่งเหล่านี้มาสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรม ในระยะเวลาหนึ่ง จากนั้นได้เกิดอยากหาเหตุผลในความเชื่อ จึงเป็นเหตุให้เกิดการค้นคว้าหาคำสอนทางพระพุทธศาสนา จนได้ทำการเข้ามาศึกษาในระดับปริญญาโทและได้ทำงานในเทคนิคจิตรกรรมที่จะหาสิ่งที่เป็นอัตวิสัยของตนเอง และพยายามที่จะหาหนทางพัฒนาในตัวผลงาน

ในการวิจารณ์ผลงานของนักศึกษาครั้งหนึ่งของคณาจารย์ในภาควิชาจิตรกรรม อาจารย์อำฤทธิ์ ชูสุวรรณ กล่าวถึงทัศนะของข้าพเจ้าในเรื่องนี้ให้ลองมองในมุมกลับว่า “ลองไม่เชื่อดูบ้างซิ” คำพูดนี้เองที่ทำให้ข้าพเจ้าต้องกลับมาคิดทบทวน และในเวลานี้เองข้าพเจ้าได้เรียนวิชาประวัติศาสตร์ศิลปะหลังสมัยใหม่ และได้ข้อคิดจากคำว่า “ย้อนแย้ง” จนทำให้เกิดการย้อนแย้งความเชื่อกับศิลปะที่เคยทำผ่านมา ซึ่งในเวลานี้เองข้าพเจ้าก็ได้ทำการค้นคว้าหาคำสอนทางพระพุทธศาสนาและหาเหตุผลกับวัตถุทางความเชื่อ จนพบความจริงที่ว่าวัตถุทางความเชื่อ นั้นเป็นมายาคติ และมีส่วนที่ทำให้เกิดความรู้สึกคิดหลงใหลไปกับวัตถุสิ่งเหล่านั้นได้ จึงทำให้เกิดความคิดที่จะนำเสนอถึงความจริงของวัตถุทางความเชื่อ ในหัวข้อเรื่องมายาคติของวัตถุบูชาออกมาในรูปแบบงานจิตรกรรม

อิทธิพลที่ได้รับจากธรรมชาติ

สิ่งที่บ่งชี้ความแตกต่างระหว่างคนกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ ทั้งปวง คือ จิตของมนุษย์ ซึ่งมีความหมายรวมถึงความรู้สึกความหยั่งรู้ การสำเหนียก ความคิด เจตน์จำนง สติ สัมปชัญญะ ปัญญา ความตระหนักในความเป็นตัวของตัวเองที่ผิดแผกต่างกับผู้อื่น และนานาคุณสมบัติที่ “จิต” เฉพาะของมนุษย์ก่อให้เกิดขึ้นมา ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการจินตนาการ ในการวางแผน คาดหวัง ในการดื่มด่ำซาบซึ้งกับความดีความงาม ฯลฯ วัฒนธรรม นวัตกรรม ความเชื่อ ค่านิยม ที่เกิดขึ้นได้ด้วยจิตในขณะเดียวกันสิ่งเหล่านี้ก็มีส่วนหล่อหลอมสร้างภาวะของจิตด้วย

จิตมนุษย์มีวิวัฒนาการมาตามลำดับขั้นตอนอย่างที่สามารถพิจารณาได้ จากหลักฐานต่าง ๆ ที่ได้ขุดพบ นับตั้งแต่เมื่อเกือบ 2 ล้านปีก่อน เมื่อมนุษย์วิวัฒนาการมาถึงขั้นของความเป็น “มนุษย์ผู้คล่องแคล่วในการทำงาน” หรือโฮโมฮาบิลิส มนุษย์รุ่นแรกสุดที่รู้จักทำเครื่องมือ มิใช่เพียงแค่นำเอาสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาเป็นเครื่องมือเท่านั้น

การจะทำเครื่องมือได้ จะต้องมียุติที่สามารถกำกับควบคุมการทำงานของมือให้ประสานกับการทำงานของดวงตา ทว่าที่สำคัญยิ่งกว่านั้นจะต้องเป็นจิตที่ไตร่ตรอง วางแผน และคาดการณ์ล่วงหน้า หวังที่จะได้ไปถึงเป้าหมาย มิใช่เพียงแค่นำเครื่องมือมา แต่ถึงขั้นว่าจะนำเครื่องมือเอาไปใช้ทำอะไร ปัญญาที่เกิดขึ้นมาในมนุษย์ยุคแรกยังรวมถึงปัญญาทางสังคมหรือการใช้ชีวิตในสังคม ที่จะรับรู้ถึงความต้องการของมนุษย์คนอื่นภายในกลุ่ม ที่จะสื่อสารระหว่างกัน และที่จะร่วมมือกัน ปัญญาจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยการเรียนรู้ มันเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ปัญญาเกิดขึ้นมาได้ ขณะเดียวกันก็สร้างเงื่อนไขสำหรับการเพิ่มพูนความรู้ด้วยการเพิ่มกลไกสำหรับการเรียนรู้ตามครรลองของการคัดเลือกพันธุ์ตามธรรมชาติ จิตและปัญญาของมนุษย์ที่มีอยู่ในสมัยถัด ๆ มา นับตั้งแต่ไริคต์สมาถึงมนุษย์สมัยใหม่วิวัฒนาการสืบเนื่องมาเป็นลำดับ สู่ขั้นตอนที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน โดยมีปัจจัยเกื้อหนุนคือสายตาในแบบที่มองเห็นความลึกและมองเห็นสีได้อย่างหนึ่งการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม (เท่ากับการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน) อย่างหนึ่งการมีมือที่คล่องแคล่วในการทำงาน (ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการเดินโดยใช้เพียงสองขา) และการล่าสัตว์ (บังคับให้ต้องมีการใช้ความคิด อาทิ ศึกษาพฤติกรรมของสัตว์ที่ต้องล่า วางแผนการล่า ฯลฯ) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น อาทิ ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมและความเชื่อ ซึ่งมีสิ่งสมเื้อยมา

มนุษย์เกิดมาด้วยความรู้ความเชื่อติดตัวมาหลายอย่าง การทดลองของนักวิทยาศาสตร์ยืนยันว่ามนุษย์เรารู้ว่าจำนวนสองมากกว่าหนึ่งตั้งแต่อยู่ในวัยทารก พูดไม่เป็น ฟังภาษาไม่ออก ในการทดลองอีกเหมือนกันที่ยืนยันว่า คนเราเกิดมาพร้อมกับความกลัวตกจากที่สูง นักสัตววิทยายืนยันว่าลิงบางชนิดที่เกิดในสวนสัตว์มาสามสี่ชั่วอายุ และไม่เคยได้พานพบงูแต่กลับมีความกลัวงูโดยสัญชาตญาณ สิ่งนี้อาจจะสืบทอดมาทางพันธุกรรม ตามครรลองของวิวัฒนาการมนุษย์มนุษย์จึงได้มีความคิดความเชื่อดั้งเดิมในลักษณะแยกแยะระหว่างความดีความชั่ว คนดีกับคนร้าย และการต่อสู้ระหว่างความดีกับความชั่ว ความเชื่อนี้ปรากฏออกมาให้สังเกตได้ในความฝัน เรื่องราวประเภทเพื่อฝัน ตำนานที่เล่าสืบทอดกันมาตั้งแต่ครั้งโบราณกับจินตนาการทางจิตในแบบที่โลดโผนและศาสนา

ศาสนาหรือความเชื่อเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ซึ่งรวมถึงชนบประเพณีของสังคม วัฒนธรรมในสังคมหนึ่ง ๆ เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อความคิดความเชื่อของบุคคล ในสังคมที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาคริสต์ ไม่มีใครเห็นเป็นเรื่องแปลกประหลาดที่จะมีใครเชื่อถือว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างโลกขึ้นภายใน 7 วัน รวมทั้งสร้างมนุษย์คู่แรกของโลกกับบรรดาสิ่งที่มีและไม่มีชีวิตทั้งหมดในโลก ในแวดวงนักวิทยาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาเห็นว่าความเชื่อเช่นนี้ไม่ถูกต้อง และคิดว่านักวิทยาศาสตร์ที่แท้จริงไม่น่าจะเชื่อสิ่งที่ขัดกับหลักเหตุผลเช่นนั้น ทว่าเมื่อสุ่มถามความเห็น นักวิทยาศาสตร์ชั้นนำก็ปรากฏจำนวนผู้ที่เชื่อว่าพระเจ้างาจริงกว่า 20 เปอร์เซ็นต์ แม้ว่าบางส่วนอาจไม่เชื่อคัมภีร์ไบเบิลตรงตามตัวอักษร และเชื่อว่าสมควรถือว่า “ดีความ” อย่างสอดคล้องกับเหตุผล

นักมานุษยวิทยา โด널ด์ บราวน์ (Donald Brown) เคยบรรยายถึงอิทธิพลของวัฒนธรรมหรือสิ่งแวดล้อมในสังคมต่าง ๆ โดยยกตัวอย่างสังคมฮินดูในประเทศอินเดีย ซึ่งแม้จะมีอยู่มาเป็นพันปี แต่กลับไม่มีประวัติศาสตร์หรือการบันทึกเรื่องราวในเชิงประวัติศาสตร์ ต่างจากสังคมจีน เพื่อนบ้านอยู่ติด ๆ กัน บราวน์คิดว่าสังคมที่มีชนชั้นวรรณะชนิดที่สืบทอดมาทางสายเลือดหรือบรรพชนอาจทำให้ชนชั้นปกครองไม่ต้องการให้มีการค้นประวัติในอดีต ซึ่งอาจมีหลักฐานบ่งชี้ว่าเราได้สืบทอดมาจากวีรชนหรือเทพ ในอารยธรรม 25 แหล่งที่บราวน์ศึกษาและเปรียบเทียบ เขาได้พบว่าสังคมที่มีชนชั้นวรรณะทุกสังคมไม่มีแห่งใดเลยที่พัฒนาประเพณีการบันทึกเรื่องราวในอดีตอย่างเที่ยงตรงต่อเนื่อง มีแต่ตำนานเล่าขาน สังคมชนชั้นวรรณะยังไม่มีศาสตร์ด้านการเมือง สังคม ธรรมชาติ การเขียนชีวประวัติ การเล่าถึงตัวบุคคลตามจริง และไม่มีการศึกษาอย่างสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน¹¹

ความเชื่อที่มีอยู่ในแต่ละวัฒนธรรมสร้างปรากฏการณ์ ที่กลายเป็นประสบการณ์ส่วนตัวของคนทั่วไปในย่านนั้น อาทิเช่นชาวฮาวายพื้นถิ่น ต่างเคยเห็นบรรพชนของคนที่ยาไปแล้ว (หรือผีบรรพบุรุษ) กันมากมายดกตื้นจนถือว่าเป็นเรื่องสามัญ ซึ่งแตกต่างกันมากจากคนในวัฒนธรรมอื่น ๆ ซึ่งมีความเชื่อต่างออกไป นักจิตวิทยาเชื่อว่าสิ่งที่พวกเขาเห็นอาจเป็นภาพลวงตาที่ถูกชักจูงจากความเชื่อภายในสังคมแวดล้อม

¹ สุเมษณ์ ปรัชญาปารมิตา, เกิดเป็นคน (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สาระ, ม.ป.ป.), 221-267.

อิทธิพลจากสังคมและสิ่งแวดล้อม

มนุษย์อยู่ท่ามกลางธรรมชาติ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติบางอย่างเป็นสิ่งที่น่าหวาดกลัวสำหรับมนุษย์ในสมัยนั้น เช่น พายุร้าย พายุฝน น้ำท่วม ไฟป่า ภูเขาไฟระเบิด และแผ่นดินไหว เป็นต้น ที่จริงปรากฏการณ์เหล่านี้ก็ยังเป็นสิ่งที่น่ากลัวสำหรับมนุษย์ในปัจจุบันแต่เนื่องจากว่าเรารู้ว่าเหตุการณ์เหล่านี้เกิดจากอะไร เราจึงไม่รู้สึกกลัว ความกลัวปกติจะเกิดจากความไม่รู้หรือไม่แน่ใจ เมื่อรู้แล้วก็ไม่กลัว คนสมัยโบราณไม่รู้ว่าอะไรคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์อันน่าหวาดกลัวเหล่านี้ เมื่อไม่รู้ก็เกิดความกลัว คนเราเมื่อมีอะไรก็ตามแต่ที่รบกวนความคิด เขาจะหาวิธีแก้ไข ความกลัวนั้นเป็นสิ่งที่รบกวนความคิดของคนสมัยนั้น พวกเขาจึงหาทางออก และทางออกนั้นก็กลายรูปมาเป็นศาสนาบ้าง ไสยศาสตร์บ้าง วิทยาศาสตร์บ้าง

การหาวิธีแก้ปัญหาของมนุษย์นั้นสัมพันธ์กับระบบความรู้ที่มนุษย์ในแต่ละยุคมีอยู่ สมัยโบราณเป็นยุคที่มนุษย์เราเพิ่งจะก้าวพ้นออกมาจากความเป็นสัตว์ วิชาความรู้อย่างที่เราในสมัยนี้มีกันเป็นสิ่งที่คนสมัยนั้นไม่รู้จัก ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นมีเพียงสิ่งเดียวที่ชี้นำพฤติกรรมและการแก้ปัญหาของมนุษย์สิ่งนี้คือ สัญชาตญาณ เมื่อคนสมัยดึกดำบรรพ์เห็นสายฟ้าแลบแปลบปลาบพร้อมกับเสียงคำรามกึกก้องก็รู้สึกตามสัญชาตญาณ ว่าเป็นเหตุการณ์ที่แสดงออกถึงการคุกคามภัยอันตรายของอะไรสักอย่าง เมื่อเห็นเหตุการณ์เช่นนี้ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันก็ถูกนำมาเทียบเคียงเพื่อหาสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ ในชุมชนเล็ก ๆ สมัยดึกดำบรรพ์ มนุษย์ในชุมชนนั้นคงสังเกตเห็นว่าในบรรดาคนทั้งหลายนั้น มีบางคนเป็นผู้มีกำลังมากที่สุด ดุดันกราดเกรี้ยวมากที่สุด และเป็นผู้ที่คนทั้งหลายเกรงกลัวมากที่สุด คนเช่นนี้มักได้รับเลือกให้เป็นหัวหน้าเผ่า ประสบการณ์นี้ทำให้มนุษย์สมัยนั้นนึกเทียบเคียงว่า ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่น่าหวาดกลัวดังเช่นพายุร้ายพายุฝนที่กล่าวนั้น น่าจะเป็นอาการกราดเกรี้ยวของผู้ทรงพลานุภาพบางอย่างที่ไม่ใช่มนุษย์ แต่เป็นผู้วิเศษอยู่เหนือกฎเกณฑ์ธรรมชาติ นี่ก็ความคิดแรก ๆ ที่ภายหลังก่อรูปก่อร่างชัดขึ้นแล้วกลายมาเป็นความเชื่อในเทพเจ้าต่าง ๆ ของมนุษย์สมัยโบราณ

เมื่อคนสมัยนั้นเข้าใจว่าเทพเจ้าคือผู้แสดงความกริ้วกราด ผ่านทางปรากฏการณ์อันน่าหวาดกลัวทางธรรมชาติ วิธีที่จะทำให้พวกเขาเกิดความสบายใจก็คือการหาทางติดต่อสื่อสารกับเทพเจ้าเพื่อแสดงความเคารพอ่อนน้อมหรือยำเกรง นี่คือการหาทางติดต่อสื่อสารของมนุษย์ในระยะแรก ๆ พิธีกรรมเหล่านี้มักแสดงออกในรูปของการสวดอ้อนวอนให้เทพเจ้าเมตตา มนุษย์ บทสวดที่แต่งขึ้นในพิธีกรรมเหล่านี้มักพัฒนามีเนื้อหาและรูปแบบที่ซับซ้อนและสวยงามในทางวรรณศิลป์ขึ้นเรื่อย ๆ ดังปรากฏในคัมภีร์พระเวทของศาสนาฮินดู

การที่ไสยศาสตร์เกี่ยวข้องกับศาสนานั้นเป็นเพราะว่าศาสนาบางประเภทโดยอย่างยิ่งคือศาสนาแบบที่นับถือพระเจ้า พัฒนามาจากความเชื่อทางไสยศาสตร์ของมนุษย์สมัยดึกดำบรรพ์

นั่นเอง นักสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาบางส่วนเชื่อว่าศาสนาเกิดจากความกลัวและความไม่รู้ของมนุษย์ ตามแนวคิดนี้มนุษย์สมัยโบราณไม่รู้ว่าจะอะไรคือสิ่งที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่น่าหวาดกลัว เมื่อไม่รู้และหวาดกลัว ก็เลยวาดภาพว่ามีเทพเจ้าหรือภูตผีอยู่เบื้องหลังเหตุการณ์เหล่านี้ แล้วทำพิธีเซ่นไหว้เพื่อให้เทพเจ้าหรือภูตผีเหล่านั้นเมตตา ในระยะแรก ๆ ความเชื่อเหล่านี้จะยังมีลักษณะเป็นไสยศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ต่อมาแนวความคิดเหล่านี้ก็ค่อย ๆ พัฒนาละเอียดขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น จนกลายมาเป็นศาสนาอย่างที่เรารู้จักกันในปัจจุบัน พระเจ้าตามทัศนะของนักมานุษยวิทยาก็คือแนวความคิดที่พัฒนามาจากเทพเจ้าหรือภูตผีในสมัยดึกดำบรรพ์นั่นเอง

แม้ว่าศาสนาจะเป็นระบบความเชื่อที่พัฒนาให้มีเหตุผลมากขึ้น แต่เนื่องจากรากเหง้าเดิมของศาสนาคือไสยศาสตร์ ไสยศาสตร์จึงยังคงแฝงอยู่ในศาสนา ยกตัวอย่างเช่น ในศาสนาฮินดูพระเจ้าในระยะแรก ๆ มีความหมายง่าย ๆ ว่าได้แก่เทพเจ้าที่สามารถให้คุณให้โทษแก่มนุษย์ ต่อมาความหมายของพระเจาก็ได้รับการปรับปรุงให้ลึกซึ้งขึ้นโดยนักปรัชญาฮินดู พระเจ้าตามแนวคิดใหม่นี้เป็นนามธรรมบางอย่างที่บอกไม่ได้ว่าคืออะไร และไม่สามารถนำมาพิสูจน์ให้เห็นได้ ไม่มีมนุษย์คนใดสามารถมองเห็นพระเจ้าที่เป็นนามธรรมนี้ แต่มนุษย์ก็สามารถเข้าใจพระเจ้าแบบนี้ได้ด้วยปัญญา ผู้ที่เข้าใจพระเจ้าด้วยปัญญาจะรู้ว่าที่จริงพระเจาก็อยู่ในตัวเขานั่นเอง เหมือนที่ท่านมหาตมะคานธี กล่าวว่า พระเจ้าคือคุณธรรมที่อยู่ในใจของเราเอง ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่เราทำความดีพระเจาก็จะทรงดูแลเรา คนที่อ่อนวอนให้พระเจ้าช่วยโดยไม่ลงมือทำความดี คือคนที่ไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของพระเจ้า แม้ว่าความหมายของพระเจ้าจะได้รับการปรับปรุงให้มีเหตุผลแล้วอย่างนี้ แต่คนจำนวนไม่น้อยที่นับถือศาสนาฮินดูก็ยังเข้าใจพระเจ้าตามแบบไสยศาสตร์อยู่ ยังมีการเซ่นไหว้พระเจ้าเพื่อขอสิ่งที่ต้องการ ยังมีการทำพิธีร้ายเวทมนตร์เพื่อให้เทพเจ้าบันดาลสิ่งที่เหนือกฎเกณฑ์ธรรมชาติให้เกิดขึ้น เป็นต้น

แม้ในศาสนาแบบไม่นับถือพระเจาก็มีไสยศาสตร์แฝงอยู่ ปกตินั้นไสยศาสตร์มักแฝงอยู่ในศาสนาแบบนับถือพระเจ้าด้วยเหตุผลตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ส่วนศาสนาแบบไม่นับถือพระเจ้ามักสอนว่าสิ่งต่าง ๆ ในจักรวาลจะดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ธรรมชาติ คำสอนเช่นนี้เป็นสิ่งที่ตรงข้ามกับไสยศาสตร์อยู่แล้ว จะอย่างไรก็ตามศาสนาก็เหมือนสิ่งอื่น ๆ ในสังคม คือ มีการแลกเปลี่ยนถ่ายเทลักษณะบางอย่างไปหากันได้ ไสยศาสตร์ในศาสนาแบบนับถือพระเจ้า มักจะถ่ายเทเข้าไปในศาสนาแบบไม่นับถือพระเจ้าเมื่อศาสนา สองประเภทนี้อยู่ในสังคมเดียวกัน เดิมนั้นพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ไม่มีไสยศาสตร์ปะปนอยู่เลย แต่เมื่อศาสนาแพร่เข้าไปในประเทศที่มีศาสนาฮินดูอยู่ด้วย² ซึ่งประเทศไทยที่ได้รับพิธีกรรมของฮินดูมานั้นประกอบด้วยเช่น

² สมภาร พรหมทา, มนุษย์กับศาสนา (กรุงเทพมหานคร : ศยาม, 2546), 37-58.

ฤาษี-พ่อแก่

ฤาษี-พ่อแก่ เป็นวัตถุมงคลอีกชนิดหนึ่งที่มีการสร้างมายาวนานแต่ครั้งบรรพกาล เพื่อเป็นสิ่งให้ระลึกนึกถึงและบูชาคุณครูบาอาจารย์ ผู้ประสิทธิ์ประสาทสรรพวิชาความรู้ให้ ด้วยถือฤาษี คือ บรมครูคนแรกนั่นเอง

มีการสร้างมาหลายยุค ทั้งจากกระดาษสา เนื้อผง งาแกะ ไม้แกะ ด้วยลักษณะที่แตกต่างกันไป ตามแต่จินตนาการของผู้สร้างหรือผู้แกะ

ภาพที่ 1 ฤาษี - พ่อแก่

ที่มา : คณบดีพร, รวมสุดยอดเครื่องรางของขลัง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณบดีพร, 2549), 5

หนังเสือ

เสือ โดยธรรมชาติเป็นสัตว์ป่าที่ทรงอำนาจ เป็นจ้าวแห่งป่า สัตว์น้อยใหญ่ไม่กล้าเฉียดกลายเข้าใกล้ ด้วยเกรงในอำนาจบารมี ยามร้องคำรามสามารถสะกดไพร่ให้เจียบกริบ ดุจดั่งอยู่ในห้วงภวังค์แห่งความฝัน

ด้วยอำนาจแห่งจ้าวไพร่ดังกล่าวนี้ โบราณจารย์จึงมักนิยมสร้างเครื่องรางของขลัง โดยนำส่วนหนึ่งส่วนใดในตัวเสือมาทำเป็นเครื่องรางให้เกิดอำนาจด้วยมหาอำนาจตะบะบารมี

ภาพที่ 2 หนังสือ

ที่มา : คณิศพร, อุณินหารเครื่องราง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณิศพร, 2547), 5.

เขี้ยวเสือ

นิยมนำมาแกะสลักเป็นรูปเสือในหลายลักษณะ เป็นที่นิยมกันมาก และมีหลายพระคณาจารย์ที่สร้างของขลังลักษณะนี้ที่รู้จักกันแพร่หลาย

ภาพที่ 3 เขี้ยวเสือ

ที่มา : คณิศพร, อุณินหารเครื่องราง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณิศพร, 2547), 80.

หนังเสือ เป็นอีกส่วนหนึ่งที่นิยมนำมาสร้างเป็นเครื่องราง โดยเฉพาะบริเวณหน้าผาก เสือ เมื่อได้หนังหน้าผากเสือหรือหนังเสือมาแล้ว ทำนให้ตากให้แห้งหรือรมควันกำยานและเครื่องหอมต่าง ๆ เป็นกรรมวิธีในการถนอมสภาพของหนังเสือให้คงทนถาวรอยู่ได้นาน

ภาพที่ 4 ราหุอมจันทร์

ที่มา : คณิศพร, อุภินิหารเครื่องราง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณิศพร, 2547), 116.

ราหุอมจันทร์

ความเป็นมาของราหุอมจันทร์ตามตำนานทางไสยศาสตร์กล่าวไว้ว่า ราหุนั้นเป็นยักษ์ หน้าตาคล้ายนาคหัว ผิวดำเป็นวาวเหมือนนิล มีหางเป็นนาคราช และมีพญาครุฑเป็นพาหนะรับใช้ สถิตพำนักอยู่ในอากาศ แวดล้อมด้วยม่านสีดำ ภายหลังราหุมีเพียงครึ่งตัว เพราะไปแอบดื่มน้ำอมฤต ขณะเมื่อพระจันทร์และพระอาทิตย์มาพบเห็นจึงไปฟ้องพระนารายณ์ พระนารายณ์ทรงกริ้วเป็นเหตุให้ขว้างจักรไปตัดราหูขาดครึ่งตัว แต่ราหูไม่ตายเนื่องจากความเป็นนิรันดร์ที่ได้ดื่มน้ำอมฤตเข้าไป จึงมีความเคียดแค้นพระอาทิตย์และพระจันทร์มาก เพราะชอบเสนอหน้าไปฟ้องพระนารายณ์ จึงคอยเฝ้าจับกินพระอาทิตย์และพระจันทร์อยู่เสมอ อันหมายถึงการเกิดสุริยคราส และจันทรคราส หลักการของวิทยาศาสตร์เกี่ยวเนื่องจากการเกิดราหุอมจันทร์ก็คือ การโคจรของกาแล็กซีในจักรวาล เงามของโลกไปบดบังทาบทับดวงจันทร์ให้ดำมืดนั่นเอง ตามหลักโหราศาสตร์ถือว่าราหูเป็นดาวที่มีคุณ เพิ่มอานุภาพภายในผลักดันให้เกิดความเพียรพยายามขยันขันแข็ง และลุ่มหลง ในทางกลับกันก็เป็นบาปเพราะพระเคราะห์ที่ทำให้ลุ่มหลงมัวเมาเกินกำลังตน³

³ คณิศพร, รวมสุดยอดเครื่องรางของขลัง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณิศพร, 2549), 116.

ครุฑ

ครุฑผู้มีอิทธิฤทธิ์เทียบเท่าพระผู้เป็นเจ้า พิชิตเหล่าเทวะบนสววรรค์ ศัตรูตลอดกาลของพญานาค เจ้าแห่งอากาศ ผู้เป็นใหญ่แห่งนก ศัตรูแห่งนาค เรืออย่างสายฟ้า ผู้ทำตามอำเภอใจ ผู้ไม่อ้อมในกาม ผู้กินนาร ผู้ชนะทวยเทพ ผู้ปราบสายฟ้า สร้อยนามที่กล่าวมานั้นล้วนเป็นฉายาของพญาครุฑ ดังนั้นพระคณาจารย์ต่าง ๆ จึงมักสร้างวัตถุมงคลเป็นรูปจำลองของพญาครุฑ ดังพบเห็นในปัจจุบัน⁴

ภาพที่ 5 ครุฑ

ที่มา : คณิศพร, รวมสุดยอดเครื่องรางของขลัง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณิศพร, 2549), 80.

⁴ คณิศพร, อุภินิหารเครื่องราง (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณิศพร, 2547), 80.

อิทธิพลจากแนวคิดศาสนาและปรัชญา

มายาคติ (myth) หมายถึง การสื่อความหมายด้วยคติความเชื่อทางวัฒนธรรม ซึ่งถูกกลบเกลื่อนให้เป็นที่รับรู้เสมือนว่าเป็นธรรมชาติ หรืออาจกล่าวให้ถึงที่สุดได้ว่าเป็นกระบวนการของการลงให้หลงอย่างหนึ่ง แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่ามายาคติเป็นการการโกหกหลอกลวงแบบปั่นน้ำเป็นตัวหรือการโฆษณาชวนเชื่อที่บิดเบือนข้อเท็จจริง มายาคตินั้นมิได้ปิดบังอำพรางสิ่งใดทั้งสิ้น ทุกอย่างปรากฏต่อหน้าต่อตาเราอย่างเปิดเผย แต่เราต่างหากที่คุ้นเคยกับมันเสียจนไม่ทันสังเกตว่ามันเป็นสิ่งประกอบสร้างทางวัฒนธรรม เรานั้นเองที่ “หลง” คิดไปว่าค่านิยมที่เรายึดถืออันเป็นธรรมชาติ หรือเป็นไปตามสามัญสำนึก

มายาคติมิได้กำเนิดจากอากาศธาตุ แต่เป็นผลผลิตทางสังคมและวัฒนธรรมของคนกลุ่มหนึ่งหรือหลายกลุ่มหลายชนชั้น มายาคติสัมพันธ์กับการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างแน่นแฟ้น ในฐานะเป็นบริบททางประวัติศาสตร์ที่กำหนดการดำรงอยู่ของมัน ดังที่โรลิ่ง บาร์ตส์ แดลงว่า

สิ่งที่บันดาลให้ความเป็นจริงเปลี่ยนสภาพเป็นวาทะ ก็คือประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ประวัติศาสตร์เท่านั้นที่บ่งการการอุบัติขึ้นและดับสูญของภาษาแห่งมายาคติ ไม่ว่าจะเก่าหรือใหม่ มายาคติมีที่มาที่ไปในกระแสความเปลี่ยนแปลงของมนุษย์เสมอ มันเป็นวาทะที่ประวัติศาสตร์คัดเลือกไว้ และไม่มีมายาคติใดผุดขึ้นมาได้เอง..จาก “ล่องลอย” อยู่แต่ในโลกของนามธรรม⁵

คุณสมบัติเชิงผัสสะและประโยชน์ใช้สอยเป็นเสมือน “ความหมายเบื้องต้น” ที่เอื้อให้กลุ่มคนในสังคมสวมใส่ความหมายทางวัฒนธรรมทับลงไปบนวัตถุเหล่านั้นอย่างง่ายดาย นั่นเท่ากับว่า มายาคติเป็นกระบวนการสื่อความหมายที่อาศัย “การเข้าไปยึดครอง” (appropriation) ตัวมายาคตินั้นทำงานด้วยการเข้าไปครอบงำ “ความหมายเบื้องต้น” ของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นความหมายเชิงค่านิยม อุดมการณ์ ในบทความเรื่อง “มายาคติวันนี้” บาร์ตส์ได้อธิบายทางวิชาการเกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าวไว้ ดังนี้

⁵ โรลิ่ง บาร์ตส์, มายาคติ (กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2544),

“มายาคติเป็นระบบสื่อความหมายซึ่งมีลักษณะพิเศษตรงที่มันก่อตัวขึ้นบนกระแสดการสื่อความที่มีอยู่ก่อนแล้ว จึงถือได้ว่า มายาคติเป็นระบบสัญลักษณ์ในระดับที่สอง สิ่งที่เป็นหน่วยสัญลักษณ์ (ผลลัพธ์จากการประกอบของรูปสัญลักษณ์กับความหมาย) ในระบบแรก กลายมาเป็นเพียงรูปสัญลักษณ์ในระบบที่สอง ขอย้ำในที่นี้ว่า วัสดุสำหรับสร้างวาทะแห่งมายาคติ (เช่น ภาษา ภาพถ่าย ภาพวาด โปสเตอร์ พิธีกรรม วัตถุ ฯลฯ) ไม่ว่าในเบื้องต้นนั้นจะมีความแตกต่างหลากหลายเพียงใดก็ตาม แต่ครั้นเมื่อถูกจับยึดโดยมายาคติแล้ว ก็จะถูกทอนให้เหลือเป็นเพียงรูปสัญลักษณ์เพื่อสื่อถึงสิ่งอื่นเสมอ⁶

ซึ่งหลักแนวคิดที่ได้รับจากศาสนานั้นกล่าวคือ ศาสนาพุทธมีส่วนคล้ายคลึงกับวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้ สิ่งที่ตรัสรู้นั้นคือความจริงเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์และธรรมชาติของสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตมนุษย์และที่ไกลออกไปจากตัวของมนุษย์ล้วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กัน วันนี้ฝนไม่ตกแม้จะย่างเข้าฤดูฝน สมมติว่าเราคิดว่าการที่ฝนไม่ตกเป็นปัญหาและต้องการแก้ปัญหานี้ พระพุทธองค์ทรงแนะนำว่าแรกที่สุดเราต้องสืบหาสาเหตุของการที่ฝนไม่ตกเสียก่อน เมื่อค่อย ๆ ไต่หาสาเหตุไปเรื่อย ๆ โดยอาศัยความรู้ที่มีอยู่เช่นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ เราจะพบว่าที่ฝนไม่ตกเพราะป่าไม้ในบ้านเราถูกทำลายลงมาก พระพุทธองค์สอนว่าจะแก้ปัญหาใด ๆ ก็ตามแต่ต้องแก้ที่สาเหตุ ดังนั้น หากเป็นที่แน่นอนว่าการทำลายป่าเป็นสาเหตุของการที่ฝนแล้ง วิธีแก้ปัญหาล้วนแล้งที่ตรงจุดที่สุดก็คือการรักษาป่าให้อุดมสมบูรณ์เอาไว้ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

วิธีคิดแบบนี้ถือได้ว่าเป็นหัวใจของพุทธศาสนา พระพุทธองค์ทรงวิจารณ์ว่าคนบางคนเมื่อมีชีวิตตกต่ำทำงานอะไรก็ไม่สำเร็จผล แทนที่จะพิจารณาว่าตนเองบกพร่องตรงไหน กลับไปพึ่งพาหมอ ดูพึ่งพาสิ่งที่เข้าใจว่าศักดิ์สิทธิ์นอกตัว เช่น พระภูมิเจ้าที่ การแก้ปัญหาวีถีแบบนี้ทรงถือว่าแก้ไม่ถูกจุด เมื่อแก้ไม่ถูกจุด ปัญหาก็ยังคงอยู่ เหมือนปวดศีรษะ แต่เอายาแดงมาทาที่เท้า แทนที่จะกินยาสำหรับแก้อาการปวดหัว สังคมไทยเรายังเต็มไปด้วยความมั่งมาย ซึ่งพระพุทธเจ้าได้กล่าวถึงเรื่องเกี่ยวกับความเชื่อไว้ว่า

⁶ เรื่องเดียวกัน.

ดูก่อนท่านทั้งหลาย อย่าปลงใจเชื่อโดยการฟังตามกันมา อย่าปลงใจเชื่อโดยการถือ
สืบ ๆ กันมา อย่าปลงใจเชื่อโดยการเล่าลือ อย่าปลงใจเชื่อโดยการอ้างตำรา อย่าปลงใจ
เชื่อโดยตรรกะ อย่าปลงใจเชื่อโดยการอนุมาน อย่าปลงใจเชื่อโดยการคิดตรองตามแนว
เหตุผล อย่าปลงใจเชื่อเพราะเข้ากันได้กับทฤษฎีของตน อย่าปลงใจเชื่อเพราะมองเห็น
รูปลักษณะน่าเชื่อ อย่าปลงใจเชื่อเพราะนับถือที่ท่านสมณะนี้เป็นครูของเรา⁷

เหล่านี้คือพุทธพจน์ซึ่งกล่าวเอาไว้

นอกจากนี้แล้วยังมีหลักเหตุผลที่เป็นแง่คิดประกอบ คือ มีคนไปถามท่านพระอาจารย์
ชา สุภทโท ซึ่งเป็นพระสงฆ์ท่านหนึ่งของภาคอีสานว่า หลวงพ่อปฏิบัติธรรมแล้วเหาะได้ไหม
ท่านตอบว่า “การเหาะได้สำคัญตรงไหน แมลงวันก็เหาะได้ แมลงวันนั้นบินได้ แต่แมลงวันไม่ได้ดี
ไปกว่าคน” คำตอบของหลวงพ่อนี้ตรงตามหลักธรรมในพุทธศาสนาอย่างแท้จริง คนส่วนใหญ่
ในโลกมักเข้าใจว่าการแสดงอิทธิฤทธิ์ได้เป็นสิ่งที่น่าชื่นชม เมื่อมีข่าวว่าใครก็ตามแสดงปาฏิหาริย์
ได้คนจึงแห่ไปแสดงความเคารพกราบไหว้ พระพุทธองค์ตรัสว่าปาฏิหาริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในทัศนะ
ของพระองค์คือการศึกษารธรรม กล่าวคือ

ธรรมแลย่อมรักษาสู่ประพตติธรรม ธรรมอันบุคคลประพตติดีแล้วย่อมนำมาซึ่ง
ความสุขสภาวะนั้นเป็นอันสงสในธรรมที่บุคคลประพตติดีแล้ว บุคคลผู้ประพตติซึ่งธรรม
ย่อมไม่ไปยังอคติชั่ว บุคคลพึงประพตติธรรมอันสุจริต ไม่พึงประพตติธรรมอันไม่สุจริต
บุคคลผู้ประพตติธรรมย่อมนอนเป็นสุข ในโลกนี้และโลกอื่น ผู้ใดประพตติล่วงธรรมเพราะ
ความพอใจ ความกลัว และความหลง ยศแห่งผู้นั้นเสื่อมไปดังพระจันทร์ในปักษ์ข้างแรม
ผู้ใดไม่เป็นไปล่วงซึ่งธรรมะเพราะความพอใจ ความกลัว และความหลง ยศแห่งผู้นั้นย่อม
เต็มทั่วไปดังพระจันทร์ในปักษ์ข้างขึ้น⁸

ดังนั้น การเหาะเหินเดินอากาศได้สำหรับพระองค์ไม่มีความหมาย เพราะคนที่เหาะได้
(สมมติว่ามีคนเช่นนี้จริง ๆ) วันหนึ่งเขาก็ตาย คนมีฤทธิ์ก็ยังมีความทุกข์ เมื่อกลุ่มใจฤทธิ์ที่มีอยู่ก็
ช่วยอะไรไม่ได้ และที่สำคัญก็คือ อิทธิฤทธิ์เป็นมายา ไม่ใช่ของจริง พุทธศาสนาเชื่อว่าการศึกษา

⁷ ธรรมวุฒิ, พุทธวจนะ พุทธภาษิต (กรุงเทพมหานคร : นาคอักษรการพิมพ์, 2531),
21-26.

⁸ สดชื่น ชัยประสาธน์, จิตกรรมแนวเซอร์เรียลลิสต์ในประเทศไทย
พ.ศ. 2507-2527 (กรุงเทพมหานคร : สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), 31.

สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตของเราและโลกให้ดีขึ้น นี่คือนิยามที่แท้จริง การปฏิบัติธรรมในพุทธศาสนา ก็คือการศึกษายาอย่างหนึ่ง การปฏิบัติธรรมนี้ไม่ใช่เพื่อให้มีฤทธิ์เดช

แต่เพื่ออบรมกายใจให้สงบเมื่อกายใจสงบเราก็มีความสุข นี่ต่างหากคือนิยามที่แท้จริง และนิยามนี้เราทุกคนต้องสร้างให้แก่ตนเอง นิยามที่คนอื่นสร้างให้ เช่น การสะเดาะเคราะห์ การปลุกเสก การทำเสน่ห์ เป็นต้น เป็นนิยามที่ปลอม

อิทธิพลและแรงกระตุ้นจากศิลปกรรม

สิ่งที่สนใจในงานศิลปะหรืออิทธิพลที่ได้รับมาจากศิลปะ นั้นข้าพเจ้าต้องขอกล่าวถึง ศิลปินในลัทธิ เซอร์เรียลลิสม์ ซึ่งเป็นเรื่องนักคิดหัวก้าวหน้าที่มีความคิดเป็นระบบเชิงวิทยาศาสตร์ และนักคิดที่มีแนวโน้มไปทางศาสตร์เร้นลับ โดยพวกเขาให้ความสนใจความเป็นปริศนามองหาความรู้พื้นฐานที่เป็นกระบวนการทางปรัชญา ซึ่งนำไปสู่การทำให้จิตบรรลุถึงความสมบูรณ์ และยังสนใจความคิดเกี่ยวกับการแปรรูปสาร ทำให้เกิดสิ่งอัศจรรย์ใจและนิยามของเซอร์เรียลลิสม์⁷ ซึ่งแนวทางของลัทธิเซอร์เรียลลิสม์นั้นได้เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความคิดทางปัญญาที่จะนำหลักการในลัทธินี้มาสร้างสรรค์หาแนวทางและพัฒนาผลงานของตนเอง

นอกจากนี้ยังมีศิลปินบางคนในลัทธิเซอร์เรียลลิสม์ ที่มีอิทธิพลต่อการสร้างสรรค์ผลงาน เช่น ตองกี (Yves Tanguy) สิ่งที่ได้รับคือการสร้างพื้นผิวที่ทำให้เกิดความเคลื่อนไหวที่มีส่วนร่วมกันเป็นรูปทรงหลัก ที่เป็นประธานของภาพและการใช้สีที่กลมกลืนของแบล็กกราวด์

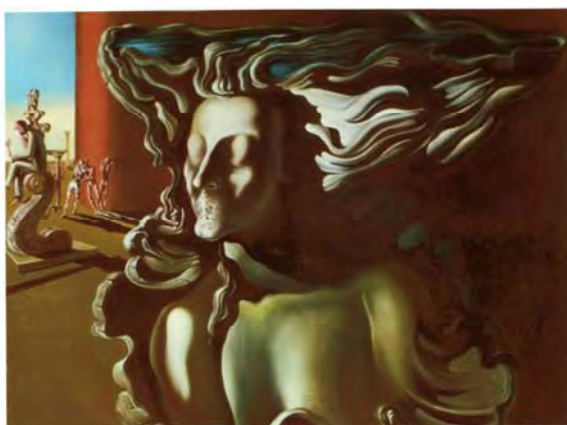

ภาพที่ 6 ผลงานของ ตองกี (Yves Tanguy)

ที่มา : สดชื่น ชัยประสาธน์, จิตรกรรมแนวเซอร์เรียลลิสม์ในประเทศไทย พ.ศ. 2507 – 2527

(กรุงเทพมหานคร : สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), 31.

และอีกคนที่ข้าพเจ้าได้รับอิทธิพลมาที่ต้องกล่าวถึง คือ ดาลี (Salvador Dali) ซึ่งได้แนวทางการสร้างสรรค์ผลงานจากการสร้างรูปทรง สี และอิทธิพลของสีที่สร้างความรู้สึกฉีกจาก การให้ค่าแสงเงา หรือวิธีการที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหวของรูปทรงหลักที่เป็นจุดเด่นของภาพหรือ กระทั่งการดัดแปลงทางรูปทรง ที่นำมาสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่แปลกออกไปซึ่งศิลปินทั้งสองคนนั้นทำให้เกิดแรงบันดาลใจและอิทธิพลในการสร้างสรรค์ผลงาน

ภาพที่ 7 ผลงานของ ดาลี (Salvador Dali)

ที่มา : สดชื่น ชัยประสาธน์, จิตรกรรมแนวเซอร์เรียลลิสม์ในประเทศไทย พ.ศ. 2507 – 2527

(กรุงเทพมหานคร : สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), 33.

ภาพที่ 8 ผลงานของ ดาลี (Salvador Dali)

ที่มา : สดชื่น ชัยประสาธน์, จิตรกรรมแนวเซอร์เรียลลิสม์ในประเทศไทย พ.ศ. 2507 – 2527

(กรุงเทพมหานคร : สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539), 34.

บทที่ 3

องค์ประกอบทางศิลปะและกระบวนการสร้างสรรค์

ในการสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมนั้นจะมีจุดมุ่งหมายสำคัญก็คือ เพื่อที่จะหา ลักษณะเฉพาะและรูปแบบทางศิลปะของตนเอง ในผลงานหัวข้อมายาคติของวัตถุนิยม นั้นเพื่อ ค้นหาสิ่งที่ตอบสนองในกระบวนการสร้างสรรค์งานจิตรกรรม ซึ่งมีความต้องการที่จะสื่อให้เห็นถึง การตีความในวัตถุทางความเชื่อ ว่าอันที่จริงแล้วนั้นเป็นเพียงกระบวนการหนึ่งที่จะทำให้หลงใหล กับจินตนาการของตนเอง จนทำให้เกิดความเคารพเชื่อถือนูชาวัตถุ และลืมสิ่งพึงพิงทางใจอัน แท้จริง นั่นคือ หลักคำสอนทางพุทธศาสนา อันเป็นหลักคำสอนที่อธิบายด้วยเหตุและผล ในสิ่งที่ กล่าวมานั้นเป็นสิ่งจูงใจที่จะทำการค้นคว้าหาสิ่งที่ตอบสนองทางด้านเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่ จะนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะของตนเอง

องค์ประกอบทางศิลปะ

1. เส้น

เมื่อกล่าวถึงเส้นที่เป็นทัศนธาตุพื้นฐาน ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ซึ่งในการ สร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมชุด มายาคติของวัตถุนิยม การที่ใช้เส้นในผลงานนั้น นอกจากจะเป็น การกำหนดขอบเขตของรูปทรง นอกจากนั้นแล้วเส้นที่มีหน้าที่อยู่ในผลงานอีกประการหนึ่งคือ การ สร้างความรู้สึกให้เกิดความเคลื่อนไหว ตลอดจนการนำเส้นมาเขียนเป็นตัวอักษรหรือภาษา ที่ กล่าวถึงการตีความกับวัตถุทางความเชื่อที่มีอยู่ในผลงาน เพื่อให้เกิดการพิจารณาในตัวรูปทรง วัตถุทางความเชื่อที่นำเสนอ

2. สี

งานจิตรกรรมในชุดมายาคติของวัตถุนิยม สีมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องกล่าวถึง คือ ลักษณะการใช้สีในการสร้างรูปทรงที่เป็นสีของวัตถุ ที่เป็นประธานหลักของภาพ และอีก ลักษณะหนึ่ง คือ การใช้สีสร้างรูปทรงขนาดเล็กกว่าประธานของภาพ เพื่อให้เกิดระยะหรือมิติใน ภาพ การใช้สีในผลงานชุดนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะใช้สีโดยรวมเพื่อให้เกิดความเคลือบแคลง เหลื่อมล้ำระหว่างมิติเพื่อให้เกิดจินตนาการ และทำให้เกิดความเคลื่อนไหวบางอย่างอีกด้วย

3. น้ำหนัก

ในการสร้างน้ำหนักในตัวผลงานนั้น การสร้างน้ำหนักให้เกิดมิติใกล้ไกลโดยการซึ่งผ้าให้เกิดความมืด เพื่อให้เกิดจินตนาการในความลึกลับ หรือเคลือบแคลงสงสัย ตลอดจนจินตนาการที่ชวนฝัน

4. รูปร่างและรูปทรง

สิ่งที่ต้องขอกล่าวถึงก่อนคือความแตกต่างระหว่างรูปร่างกับรูปทรง นั่นคือรูปร่างมีลักษณะในความเป็นระนาบที่มีเพียงความกว้างและความยาว ส่วนรูปทรงนั้นจะประกอบด้วย ความกว้าง ความยาว ปริมาตรหรือความลึก ในการใช้รูปร่างของสัตว์ก็เพื่อที่จะทำให้เกิดการจินตนาการร่วม ในรูปทรงหลักที่เป็นประธานของภาพ ส่วนในการสร้างรูปทรงหลักนั้นจะทำการหาข้อมูล และมุมมองต่าง ๆ จากวัตถุทางความเชื่อก่อนแล้วจึงนำมาวิเคราะห์ หรือทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางรูปทรงบ้าง ในเรื่องของขนาดหรือสี ตลอดจนท่าทางเพื่อให้เกิดผลทางรูปทรงในการสร้างสรรค์

5. พื้นผิว

ในการสร้างสรรค์ผลงานนั้น ระนาบต่าง ๆ ในผลงานจะเห็นได้ว่ามีส่วนที่เป็นพื้นผิว และเกิดลักษณะลายต่าง ๆ ของผ้าแต่ละชิ้นตลอดจนการหยาบเรียบ ความสดของวัตถุ กล่าวคือลักษณะของผ้าบางผิวมันสีดำที่ยืดได้ ซึ่งถูกนำมาใช้เพื่อให้เกิดพื้นผิวและระนาบที่ดูแล้วมีความเคลื่อนไหวลงตาเมื่อดูผลงานสิ่งเหล่านี้ ได้ถูกนำมาใช้ก็เพื่อสร้างความรู้สึกจินตนาการร่วมกับผลงาน

กระบวนการในการสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 1

เริ่มด้วยการศึกษาหาข้อมูลของวัตถุทางความเชื่อต่าง ๆ ที่สนใจ นำมาเลือกสรร จากนั้นจึงถ่ายภาพหามุมมอง และวิเคราะห์ถึงสาเหตุในการสร้าง เพื่อที่จะได้รู้ถึงคติต่าง ๆ ซึ่งในคติที่สร้างมานั้นมีจิตนาการ และมีมายาคติอย่างไร

ภาพที่ 9 ข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงาน

ขั้นตอนที่ 2

การทำภาพร่างซึ่งเป็นเรื่องของวางแผนการดำเนินงาน โดยหาองค์ประกอบการวางรูปทรงหลักและการสร้างจินตนาการร่วมกับรูปทรงหลัก ตลอดจนวางแผนการใช้สี ทำจังหวะ ระบายผ้าบางยี่ด ตลอดจนเป็นการทดลองเทคนิคเบื้องต้นก่อนลงมือปฏิบัติงาน

ภาพที่ 10 ภาพร่างก่อนสร้างผลงาน

ภาพที่ 11 ภาพร่างก่อนสร้างผลงาน

ภาพที่ 12 ภาพร่างก่อนสร้างผลงาน

ขั้นตอนที่ 3

การเริ่มลงมือปฏิบัติงานโดยการลงสีภาพโดยรวม เพื่อสร้างพื้นที่ด้านหลังของภาพ จากนั้นจึงเริ่มร่างภาพที่เป็นรูปทรงประธานหลักของภาพ แล้วสร้างรูปร่างประกอบรูปทรงประธาน เพื่อให้เกิดทิศทางของรูปทรงและความลึกในภาพ แล้วจึงตัดกระดาษแข็งเพื่อให้เกิดรูปร่างประกอบรูปทรงใหญ่ ที่มีขนาดใกล้เคียงกับรูปทรงที่เป็นประธาน จากนั้นจึงทำการลงสีพื้นเพื่อให้เกิดจินตนาการกับรูปทรงใหญ่

ภาพที่ 13 ขั้นตอนการสร้างสรรค์

ภาพที่ 14 ขั้นตอนการสร้างสรรค์

จากนั้นจึงลงสีในรูปทรงประธานของภาพด้วยสีน้ำมัน และปรับแต่งสีในวัตถุให้เกิดความรู้สึกถึงความลึกในรูปทรง ตลอดจนเขียนรัศมีที่มีทิศทางที่ออกมาจากจุดที่ให้ความสำคัญในรูปทรง แล้วจึงชิงผ้าบังเพื่อคลุมหน้าหนักขึ้นแรก เสร็จแล้วจึงเขียนตัวอักษรลัทธิซึ่งมีใจความที่พูดถึงการตีความกับรูปทรงล้วนกล่าวถึงอวิชาของวัตถุ

ภาพที่ 15 ขั้นตอนการสร้างสรรค์

ภาพที่ 16 ขั้นตอนการสร้างสรรค์

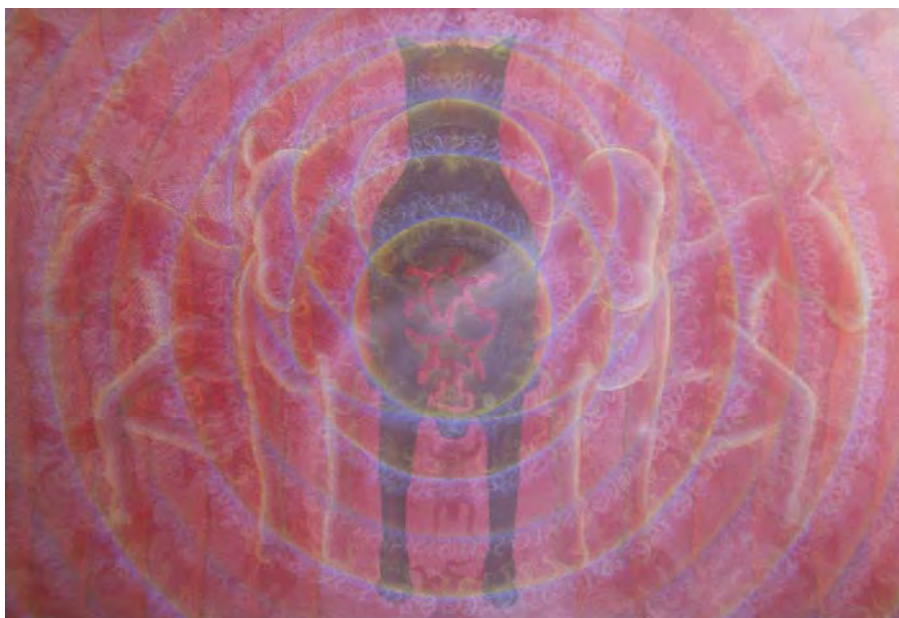
ภาพที่ 17 ขั้นตอนการสร้างสรวงศ์

แล้วจึงเริ่มคลุมผ้ามุ้งบางชั้นที่ 2 เพื่อคลุมน้ำหนักแล้วจึงทำเหมือนกับชั้นแรก แต่มีความแตกต่างจากชั้นแรกคือการใช้สีชอล์คเขียนอาจมีการเหลื่อมทางรูปทรงหรือตัวอักษรบ้าง

ภาพที่ 18 ขั้นตอนการสร้างสรวงศ์

ในขั้นที่ 3 ก็ทำคล้ายกับขั้นที่ 2 แต่อาจจะเปลี่ยนแปลงเรื่องสีบนระนาบผ้านุ่งบางเล็กน้อย

ภาพที่ 19 ขั้นตอนการสร้างสรรค์

แล้วจึงดูความสมบูรณ์พร้อมกับการปรับปรุงแก้ไข

บทที่ 4

การดำเนินการสร้างสรรค์ผลงาน

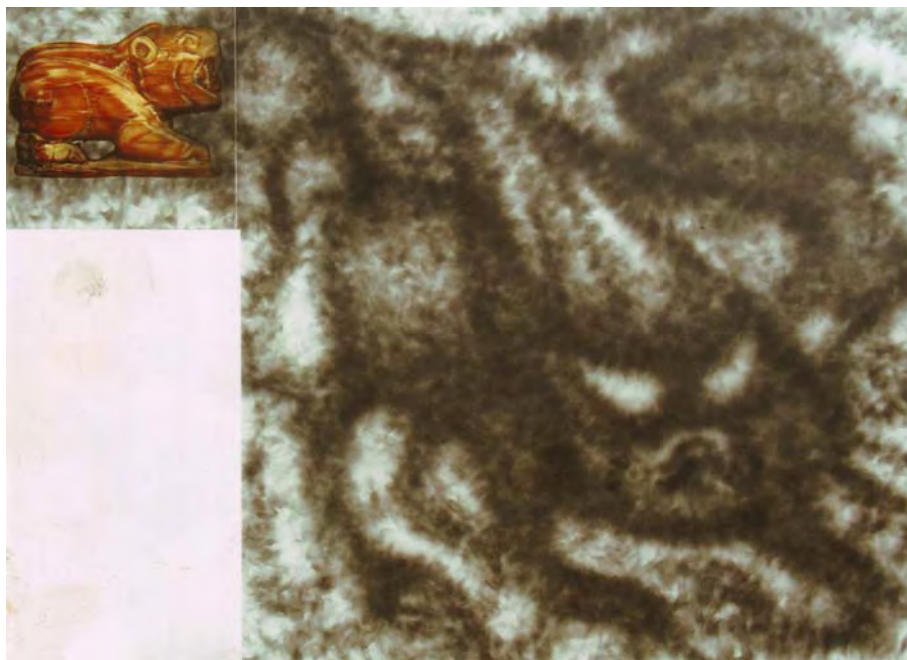
ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ ในการศึกษาในระดับปริญญาโทได้ถูกพัฒนา
มาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อหาแนวทางเฉพาะทั้งรูปแบบงาน และวิธีคิด หรือวิธีสร้างสรรค์และ
พัฒนาผลงานได้ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การสร้างสรรค์ผลงานในช่วงระดับปริญญาตรี

ในการทำศิลปะหัตถ์ความถี่ของวัตถุบูชา ซึ่งมีแนวคิดที่ว่า วัตถุบูชาทางความเชื่อ
คือสิ่งที่บุคคลทั่วไปนับถือ ด้วยการแสดงความสักการะหรือกราบไหว้ การสร้างเครื่องรางหรือ
วัตถุทางความเชื่อนั้น เพื่อเป็นสิริมงคลหรืออาจสร้างขึ้นมาเพื่อประกาศพุทธศาสนา หรือเพื่อ
บำบัดโรคภัย และเป็นที่พักทางใจ ซึ่งได้นำเอาความรู้ที่ศึกษากลับมาสร้างผลงานด้านจิตรกรรม
โดยใช้คว้นรูป คว้นเทียน เพื่อให้เห็นร่องรอยการเคลื่อนไหวอยู่ในอากาศล้อมรูปทรงสัญลักษณ์
ของวัตถุมงคลรูปเคารพบูชา จนเกิดความรู้สึกลึกลับ พลังอำนาจทางศาสนา

ภาพที่ 20 ผลงานการสร้างสรรค์ผลงานในช่วงระดับปริญญาตรี
ชื่อผลงาน ความลึกลับของวัตถุบูชา
ขนาด 200 x 150 เซนติเมตร
เทคนิค รมควัน

ภาพที่ 21 ผลงานการสร้างสรรค์ผลงานในช่วงระดับปริญญาตรี
 ชื่อผลงาน จินตนาการบูชา
 ขนาด 170 x 140 เซนติเมตร
 เทคนิค ผสมสีน้ำมันและรวมควีน

ระยะที่ 2 การพัฒนาการสร้างสรรค์ในช่วงก่อนนิทานนิพนธ์

ในระยะนี้ต้องแบ่งเป็น 2 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงที่ยังทำเรื่องความเชื่อกับวัตถุอยู่ และอีกช่วงเป็นช่วงที่พบธรรมะบางประการในเรื่องวัตถุวิชา ตลอดจนมาอาศัยคติทางวัตถุบูชา

ระยะที่ 2.1 ได้เริ่มพัฒนาผลงานจากเดิมที่ทำคว้น โดยนำสีมาเพิ่มและใช้คว้นเป็นส่วนประกอบเท่านั้น

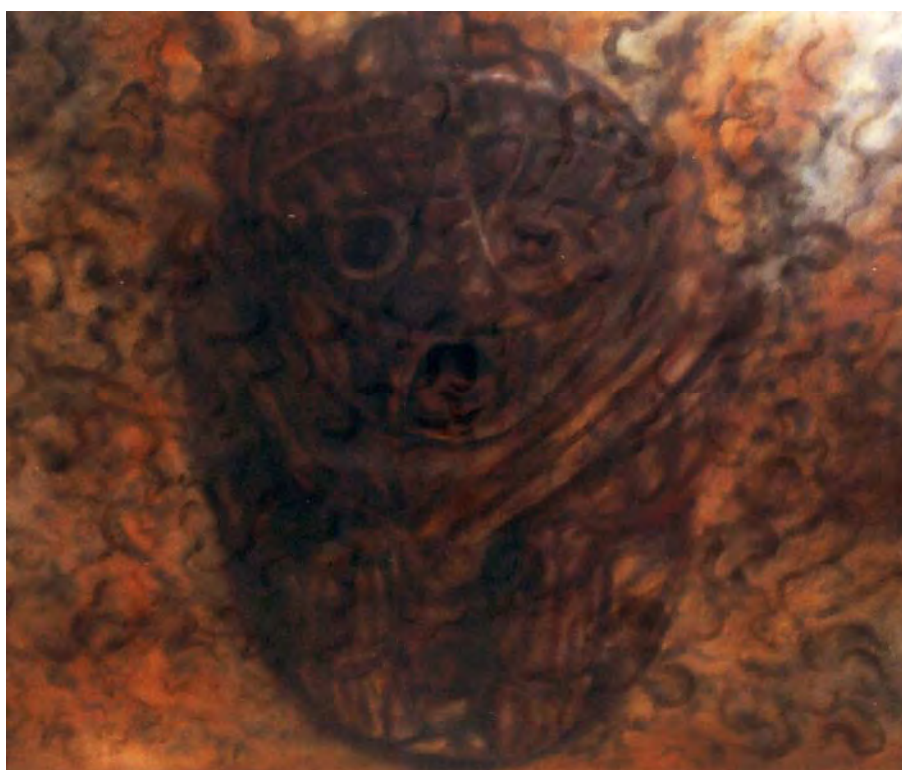

ภาพที่ 22 ผลงานช่วงก่อนนิทานนิพนธ์

ชื่อผลงาน สัญญาบูชา 1

ขนาด 180 x 140 เซนติเมตร

เทคนิค สีน้ำมันรมคว้น

ภาพที่ 23 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์
 ชื่อผลงาน สัญญะบูชา 2
 ขนาด 185 x 146 เซนติเมตร
 เทคนิค สีน้ำมันรมควัน

แต่ในชุดก็ยังเขียนในเรื่องความเชื่ออยู่และเริ่มที่จะหาทางพัฒนาต่อไปข้างหน้า จึงเริ่มคิดในการเปลี่ยนวิธีสร้างสรรค์ และแนวความคิด จึงได้เริ่มค้นหาความจริงบางประการกับความเชื่อ

ระยะที่ 2.2 ในระยะนี้การเปลี่ยนแปลงการสร้างสรรค์ และแนวความคิด แบบการวิเคราะห์ความเชื่อและข้อแย้งด้วยปรัชญาและหลักคำสอนทางศาสนาที่กระตุ้นวิธีการคิด ซึ่งได้ทำการพัฒนาผลงานมาเรื่อย ๆ จึงทำให้เห็นชัดถึงมายาคติทางวัตถุ และคำโฆษณาชวนเชื่อบางอย่าง ตลอดจนวิธีการทำให้เกิดจินตนาการ และความเชื่อฝังทางความเชื่อจนทำให้หลงไปกับวัตถุ และสิ่งที่จะพิจารณาเหตุผลทางพุทธศาสนา ในการพัฒนาในช่วงนี้ก้าวเดินไปได้ช้า เพราะต้องทำการวิเคราะห์และหาเหตุผลสนับสนุน ตลอดจนต้องทำการทดลองเทคนิคก่อนปฏิบัติงานจริงทุกครั้ง

ภาพที่ 24 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์
ชื่อผลงาน Mythologies red
ขนาด 185 x 146 เซนติเมตร
เทคนิค ผสม

ภาพที่ 25 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์

ชื่อผลงาน Mythologies 3

ขนาด 170 x 140 เซนติเมตร

เทคนิค ผสม

ภาพที่ 26 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์
ชื่อผลงาน Mythologies 7
ขนาด 230 x 165 เซนติเมตร
เทคนิค ผสม

ระยะที่ 3 การพัฒนาการสร้างสรรค์ในช่วงวิทยานิพนธ์

ในช่วงแรกนี้เริ่มสร้างผลงานที่ต่อเนื่องจากชุดที่ได้ทำการเสนอหัวข้อ โดยใช้การพัฒนาให้เข้ากับอาการของวัตถุหรือคติทางรูปทรงทางความเชื่อ

ภาพที่ 27 ผลงานการสร้างสรรควิทยานิพนธ์
ชื่อผลงาน Mythologies Object
ขนาด 200 x 165 เซนติเมตร
เทคนิค ผสม

ภาพที่ 28 ผลงานการสร้างสรรควิทย์ยานันท์
ชื่อผลงาน Mythologies Process
ขนาด 200 x 165 เซนติเมตร
เทคนิค ผสม

ภาพที่ 29 ผลงานการสร้างสรรควิทยานิพนธ์
 ชื่อผลงาน Mythologies Fastness
 ขนาด 200 x 165 เซนติเมตร
 เทคนิค ผสม

ภาพที่ 30 ผลงานการสร้างสรรควิทยานิพนธ์
ชื่อผลงาน Mythologies Legend
ขนาด 236 x 145 เซนติเมตร
เทคนิค ผสม

ในช่วงนี้จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจากขั้นที่ 1 และขั้นที่ 2 ในเรื่องของการตัดแปลงทางรูปทรง เพื่อสร้างความรู้สึกับวงรัศมีที่ดูแล้วเหมือนกับว่ารูปทรงกำลังจะแตกออกไป หรือมีความเคลื่อนไหวอยู่ และเมื่อดูขั้นที่ 5 จะเห็นว่าได้มีการพัฒนาในเรื่องของการสร้างจินตนาการกับรูปทรงมากขึ้น

ภาพที่ 31 ผลงานการสร้างสรรควิทยานิพนธ์
 ชื่อผลงาน Mythologies Power
 ขนาด 225 x 156 เซนติเมตร
 เทคนิค ผสม

ภาพที่ 32 ผลงานการสร้างสรรควิทยานิพนธ์
ชื่อผลงาน Mythologies Love
ขนาด 205 x 160 เซนติเมตร
เทคนิค ผสม

ภาพที่ 33 ผลงานการสร้างสรรควิทยานิพนธ์
ชื่อผลงาน Mythologies smart 1
ขนาด 205 x 160 เซนติเมตร
เทคนิค ผสม

จะเห็นว่าจากชั้นที่ 6 - 10 มีการพัฒนาในเรื่องของสีและเทคนิคมากขึ้น ตลอดจนการสร้างพัฒนาผลงานให้เห็นจินตนาการทางวัตถุ หรือการสร้างอารมณ์ให้เกิดความรู้สึกในการมองเห็นมากขึ้น

ภาพที่ 34 ผลงานการสร้างสรรควิทย์ยานิพนธ์
ชื่อผลงาน Mythologies smart 2
ขนาด 205 x 160 เซนติเมตร
เทคนิค ผสม

ภาพที่ 35 ผลงานการสร้างสรรควิทยานิพนธ์
 ชื่อผลงาน Mythologies Thinking
 ขนาด 205 x 160 เซนติเมตร
 เทคนิค ผสม

ภาพที่ 36 ผลงานการสร้างสรรค์วิทย์ยานันท์
ชื่อผลงาน Mythologies Patience
ขนาด 205 x 160 เซนติเมตร
เทคนิค ผสม

บทที่ 5

สรุป

วิทยานิพนธ์ในหัวข้อ มายาคติของวัตถุนิยม ได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษาเพื่อที่จะสร้างสรรค์ผลงานจิตรกรรมที่มีความหมาย ในเชิงความเชื่อทางศาสนาและปรัชญา ที่กล่าวถึงความจริงของวัตถุที่เป็นเพียงค่านิยม หรือเพียงจินตนาการที่เล่าต่อ ๆ กันมา โดยมีจุดมุ่งหมายแสดงความลวงตาให้ ดูลึกลับ คลุมเครือ ระหว่างจริงหรือลวง หรือเป็นเพียงมายาคติของวัตถุนิยม หรือเป็นเพราะ อวิชชา หรือสิ่งที่มองมาย สิ่งเหล่านี้เป็นโจทย์ที่ดูแล้วซับซ้อนและท้าทายต่อการสร้างสรรค์มาก

ในการสร้างสรรค์ผลงานได้มีการทดลองผิดลองถูกหลายครั้ง ตั้งแต่ขั้นตอนค้นคว้า หาข้อมูล การออกแบบภาพร่าง หรือการปฏิบัติงาน ที่ต้องมีปัญหาให้ขบคิด หรือต้องเผชิญ สิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ และมองเห็นหนทางที่จะพัฒนาในการสร้างสรรค์ผลงาน ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งมองเห็นถึงการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม วิทยานิพนธ์ชุดนี้ยังมีใช้บทสรุปหรือปลายทางการสร้างสรรค์ทางศิลปะ แต่เป็นบทฝึกหัดในการสร้างสรรค์ ชัดเจน ประสบการณ์ การเรียนรู้ ตลอดจนทัศนคติ หรือวุฒิภาวะที่เติบโตขึ้นและเป็นทางที่นำไปสู่การเป็นผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะอย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- คณิศพร. รวมสุดยอดเครื่องรางของขลัง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณิศพร, 2549.
- _____. อภินิหารเครื่องราง. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณิศพร, 2547.
- ธรรมวุฒิ. พุทธวัจนะ พุทธภาสิต. กรุงเทพมหานคร : นำอักษรการพิมพ์, 2531.
- โรลิ่ง บาร์ตส์. มายาคติ. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2544.
- สุเมธณ์ ปรัชญาปารมิตา, [นามแฝง]. เกิดเป็นคน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สาระ, ม.ป.ป.
- สดชื่น ชัยประสาธน์. จิตรกรรมแนวเซอร์เรียลลิสต์ในประเทศไทย พ.ศ. 2507 – 2527.
กรุงเทพมหานคร : สยามสมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์, 2539.
- สมภาร พรหมทา. มนุษย์กับศาสนา. กรุงเทพมหานคร : ศยาม, 2546.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล นาย อารยะ มนูญศักดิ์
วันเดือนปี เกิด 15 มกราคม 2522 นครราชสีมา
ที่อยู่ 75 ถ.มหาชัย – อุดมพร ซอย 1 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000
โทรศัพท์ 0865232079

ประวัติการศึกษา

- โรงเรียนอัสสัมชัญ จังหวัดนครราชสีมา
- สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
จังหวัดนครราชสีมา
- ปริญญาศิลปบัณฑิต คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ประวัติการทำงาน

2546 - 2548 - อาจารย์อัตราจ้าง โปรแกรมศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

ประวัติการแสดงผลงาน

2538 - แสดงผลงานนักศึกษาในวาระครบรอบ 40 ปี สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา

- แสดงผลงานนักศึกษา 5 วิทยาเขต สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
ณ ที่วิทยาเขตพระาช้าง กรุงเทพฯ ฯ

- แสดงผลงานนักศึกษา 5 วิทยาเขต สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
ณ ที่วิทยาเขตธัญบุรี คลอง 6 ปทุมธานี

- แสดงผลงานนักศึกษาสถาบันเทคโนโลยีราชมงคล
วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นครราชสีมา
ชื่อโครงการดาวดวงนี้ที่ฉันรัก

- 2542 - ร่วมแสดงผลงาน Nokia Art award ครั้งที่ 1
- 2543 - ร่วมแสดงผลงาน Nokia Art award ครั้งที่ 2
- 2544 - ร่วมแสดงผลงานนักศึกษา ภาควิชาจิตรกรรม ชั้นปีที่ 3
ที่ Art Atelier Gallery
- 2545 - ร่วมแสดงผลงานนักศึกษา เปิดบ้านคณะจิตรกรรม
- 2546 - แสดงผลงานนิทรรศการ นานาทัศนศิลป์ ณ ห้องแสดงผลงาน
ตึกบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
นครราชสีมา
- 2547 - แสดงผลงาน Thesis ของนักศึกษาชั้นปีที่ 5 คณะจิตรกรรมประติมากรรม
และภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
- 2548 - แสดงผลงานจิตรกรรม ภูมิทัศน์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 8 ชิ้น
- 2549 - ร่วมสร้างสรรค์ผลงานศิลปะกีฬามหาวิทยาลัยโลก
- 2550 - ร่วมแสดงผลงานสีน้ำ ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ครั้งที่ 1
- ร่วมแสดงผลงานวาดเส้น ของโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร ครั้งที่ 1
- 2551 - ร่วมแสดงผลงาน Panasonic ครั้งที่ 10
- ร่วมแสดงผลงาน อมตะ Art award ครั้งที่ 4
- ร่วมแสดงผลงาน วาดเส้นและภาพพิมพ์นานาชาติ ครั้งที่ 2 ประเทศไทย